

Sommerturen

den 21. juni 1984

Udgangspunkt: Morup Mølle Kro.

Deltagerantal: Ca. 50.

Rute: M.M. - Vilhelmsminde - Gl. Ørum - Vestervig Gl. Kirkegård - Rodenbjerg - Tolbøl - Lodbjerg Plantage - Morup Mølle, hvor der sluttedes med fælles kaffebord og fremvisning af gl. lysbilleder med tilknytning til turen.

Vilhelmsminde byggedes i 1850-erne og fik sit navn efter Vilhelm Eyber, Gl. Ørum. Gården blev udstykket i 1925, og den store 3-fløjede avlsgård vest for vejen, over for det bevarede stuehus, blev nedrevet. Auktionen i forbindelse med udstykningen var en folkefest med restaurationstelt fra Bedsted Kro opstillet på gårdspladsen. Gl. Ørum med voldstedet på engen ved Morup Mølle Å er beskrevet i Hist. Årb. 1916. - Resterne af den gamle hovedborg på den østlige borgbanke og stalde m.m. på den vestlige blev nedrevet i 1748, efter at Jens Moldrup, Vestervig Kloster havde købt Gl. Ørum for at sætte en stopper for klagerne over opstemningen af åen i forbindelse med driften af Gårdhus Mølle Klædefabrik (se Esben Graugaard's artikel).

Kvadre fra borgen findes i det nuværende Gl. Ørum, der er bygget på den gamle ladegårds plads. Af betydelige mænd på Gl. Ørum kan nævnes Klingenbergene (1679-1716), kendt for bl.a. organiseringen af landets postvæsen, og preusseren Vilhelm Eyber (1810-1857), som anlagde én af Thy's smukkeste haver ved Gl. Ørum og var foregangsmand på mange områder (landbrug med bl.a. rapsdyrkning, hedeopdyrkning (Fuglsang) og tørvegravning).

Hvor Vestervig Gl. Kirkegaard nu ligger, stod måske kristendommens vugge i Thy. Her, hvor St. Thøgers Kilde endnu findes, opførte Hellig-Thøger - Thys Apostel - sin første kirke, der senere blev afløst af en engelskpræget korskirke, næsten lige så stor som den nuværende Vestervig kirke, der oprindeligt var klosterkirke, men blev sognekirke efter reformationen i 1536, da klosteret blev nedlagt. Kort efter nedrev man St. Thøgers Kirke og genanvendte materialerne forskellige steder, bl.a. da man opførte Ålborghus Slot. - Modeller af Vestervigs kirker ses i kirken, og historiske beskrivelser findes i flere årgange af Hist. Årb.

Uffe Larsen.

Thy's hovedvandløb fra Sjørring sø og videre sydover havde oprindeligt sit udløb ved Agger. Sandflugten lukkede udløbet ca. år 1600 og 1621 bevilgede Chr. d. IV penge til udgravning af kanalen ved Taabel efter ansøgning fra lensmændene på Vestervig Kloster og Ørum slot, Claus Daa og Tønne Friis (årbog 1916). I 1825 brød havet igennem både syd og nord for Agger ved det daværende Aalum (årbog 1950). I 1868 uddybedes kanalen ved Taabel med engelsk kapital og selve udtørringen af Flade og Ørum søer var tilendebragt i 1875. Da havde en arbejdsstyrke på 2-300 mand gravet en ca. 1 mil lang kanal ved søens øst- og sydside. Pumpestationen, hvoraf ruinen endnu kan ses ca. 100 m øst for Taabel bro, blev drevet af en dampmaskine og et par store vindmøller. I Nogle år var der stor høslet og afgræsning på den gamle søbund, men foretagendet var urentabelt og syv år efter 1882 stod arealet atter under vand.

Ved kysten blev de første høfder bygget 1880. Sikringsdiget ved Flade søs østbred blev opført 1957.

Navnet Tolbøl siges at stamme fra Tolv Boel. Tolbøl har stadig god jord, da stedet var beskyttet mod sandflugt af Flade sø og "Lille sø" ved Løgstrup, der kunne opsuge en hel del af sandet. Lodbjerg sogn er på 2700 td. land, hvoraf ca. 34 blev ødelagt af sandflugten. Denne er allerede begyndt i oldtiden, hvilket museumsinspektør David Liversage fra Nationalmuseet har konstateret ved fund fra forskellige tidsperioder med mellemliggende flyvesand. I kystskrænten dukker Lodbjergs fortid op. De ældste fund er fra ældre jættestuetid Ca. 3000 år f. Kr. Den altødelæggende sandflugt fandt dog sted langt senere i årene efter 1500. Løgstrup vandmølle blev ødelagt 1592. 1421 omtales byen Skovsted, hvor præstegården lå. 1664 var Skovsted reduceret til 3 gårde, 3 boel og huse, og det sidste man hører til Skovsted er fra 1739, hvor der meldes, at al jord nu er dækket af sand. Rotbøll var datidens herregård, der i 1664 hørte under Vestervig kloster. 1688 nedsattes

hartkornet, og i 1739 er gårdens bygninger forsvundet, og der er kun ca. 10 td. sæde mark jord tilbage. Sveigård havde i 1844 et jordtilliggende på over 200 ha. Lodbjerg plantage er påbegyndt i 1922 ved frivilligt salg af klitlodder fra de omkringliggende gårde. Kun ca. halvdelen af arealet på ca. 1.000 ha er beplantet, heraf en del med bjergfyr for varigt at binde sandet og således undgå udgifter til sandflugtsdæmpning. På arealet kan ses 14 gravhøje, rester fra en boplads fra ældre romersk jernalder fundet i 1972 af skovarbejder Ingvard Larsen, samt "Rudera af Lodbjerg Kirke". Det er nok snarere rester af en gammel gård og ikke kirken, der har ligget her. Undersøgelser af magister Schultz fra Nationalmuseet i 1941 peger på dette, og Lodbjerg kirke har formentlig aldrig ligget andre steder, end hvor den nu ligger. Mange mennesker undrer sig over kirkens øde beliggenhed. Da bør man tænke på, at kun 500 meter nord for kirken ligger de to Baunehøje fra bronzealderen og vidner om en tidlig bosætning i dette nu så øde område.

E. T. Andersen.

Kilde: Sydthy Årbog 1984, side 77-78.